บทความวิจัย

การวิเคราะห์อภิมานความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: กรณีศึกษาในประเทศไทย*

THE META-ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN FAMILY MEMBERS' ALCOHOL USE AND INDIVIDUAL DRINKING BEHAVIOR: A CASE STUDY IN THAILAND

อิสระ ทองสามสี[1], กันยปริณ ทองสามสี[2*]
Isara Tongsamsi[1], Kanyaprin Tongsamsi[2*]
[1]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา ประเทศไทย
[1]Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University, Songkhla, Thailand
[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย
[2]Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand
*Corresponding author E-mail: kanyaprin.s@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ สำรวจคุณลักษณะงานวิจัย วิเคราะห์อภิมานหาค่าดัชนีมาตรฐานและเปรียบเทียบความแตกต่างของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์อภิมาน ประชากร คือ ผลงานวิจัย จำนวน 24 เรื่อง เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย พ.ศ. 2556 - 2565 ที่มีค่าสถิติเพียงพอและผ่านการประเมินคุณภาพ เลือกแบบเจาะจงตามขั้นตอน PRISMA 2020 เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และแบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัยที่ผ่านการประเมินความตรงตามเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม Jamovi, MAJOR-Meta-Analysis for JAMOVI และโปรแกรม R ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะงานวิจัยส่วนใหญ่พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 ร้อยละ 66.7 ผลการวิเคราะห์อภิมานมีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ ค่าดัชนีมาตรฐานพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ($r = .22$, $p < .001$) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าดัชนีมาตรฐานจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย พบว่า ปีที่พิมพ์เผยแพร่แตกต่างกันส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แตกต่างกัน ($r = .16$, $p = .037$) โดยผลงานวิจัยที่ปีที่พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 พบความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับปานกลาง ($r = .27$, $p < .0001$) ซึ่งแตกต่างจาก พ.ศ. 2556 - 2560 ที่พบในระดับต่ำ ($r = .11$, $p < .05$) เช่นเดียวกับค่าดัชนีมาตรฐานของผลการศึกษาระยะ 10 ปี

คำสำคัญ: การวิเคราะห์, อภิมานความสัมพันธ์, การดื่มแอลกอฮอล์, สมาชิกในครอบครัว, พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

* Received 12 September 2024; Revised 11 October 2024; Accepted 13 October 2024

Abstract

The objective of this study was to investigate the characteristics of research, perform a meta-analysis to derive a standardized index, and compare differences in alcohol consumption between family members and individual drinking behavior in Thailand based on various research characteristics. The study population comprised 24 studies published between 2013 and 2022, all of which focused on the relationship between family members' alcohol consumption and individual drinking behavior. We selected these studies through purposive sampling, adhering to the PRISMA 2020 guidelines, and included only those that met quality assessment standards and had sufficient statistical data for meta-analysis. The research tools included a quality assessment form and a research characteristics summary, both validated for content accuracy. Data analysis was conducted using Rosenthal and Hedges' methods with the aid of Jamovi, MAJOR-Meta-Analysis for JAMOVI, and R software. The results showed that between 2018 and 2022, 66.7% of the studies saw publication. The meta-analysis revealed a high level of heterogeneity among the studies, with no significant publication bias detected. The standardized index showed a positive correlation between family members' alcohol consumption and individual drinking behavior ($r = .22$, $p < .001$). Additionally, a comparison of the standardized index based on research characteristics found that the year of publication significantly influenced individual drinking behavior ($r = .16$, $p = .037$). Specifically, studies published between 2018 and 2022 demonstrated a moderate relationship between family members' alcohol consumption and individual drinking behavior ($r = .27$, $p < .0001$), while studies published between 2013 and 2017 showed a weaker correlation ($r = .11$, $p < .05$). Over a 10-year period, the standardized index highlighted changes in the strength of this relationship, reflecting evolving patterns of alcohol consumption behavior in Thailand.

Keywords: Analysis, Meta-Analysis Relationship, Alcohol Drinking, Family Member, Alcohol Consumption Behavior

บทนำ

เด็กและวัยรุ่นจำนวนมากได้รู้จักและสัมผัสกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นครั้งแรกในครอบครัว หลักฐานชี้ให้เห็นว่าการที่ผู้ปกครองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการดื่ม และกลายเป็นบรรทัดฐานต่อพฤติกรรมการดื่มของวัยรุ่นหรือสมาชิกรุ่นหลังนั่นเอง ดังผลการศึกษาของ เพชรรัตน์ กิจสนาโยธิน พบว่า การมีสมาชิกในครอบครัวดื่มมีอิทธิพลต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เพชรรัตน์ กิจสนาโยธิน, 2564) พบการชักชวนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลที่มีการพบปะสังสรรค์กันระหว่างญาติพี่น้อง (จารุวรรณ ไตรทิพย์สมบัติ, 2565) อีกทั้งมีงานวิจัยบ่งชี้ว่าการมีสมาชิกในครอบครัวดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มวัยรุ่น หรือสมาชิกอื่นในครอบครัว (สุวิมล สงกลาง และสุณีรัตน์ ยั่งยืน, 2563); (ณกร ลูกสยาม และคณะ, 2562); (Clare, P. J. et al., 2019) ขณะเดียวกันปริมาณแอลกอฮอล์ที่บิดา มารดาดื่มสามารถทำนายการใช้แอลกอฮอล์ในวัยรุ่นในระยะยาวได้ (Ksinan, A. J. et al., 2023) ส่วน Boland, V. C. et al พบว่า การที่วัยรุ่นได้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับบิดามารดามีความสัมพันธ์กับโอกาสที่วัยรุ่นรับแอลกอฮอล์กับกลุ่มอื่น (เช่น ญาติ เพื่อน) มากขึ้น (Boland, V. C. et al., 2020) ซึ่งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นำไปสู่ปัญหาของผู้ดื่มทั้งทางด้านร่างกาย สติสัมปชัญญะ ปัญหา

ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว ชุมชน เพื่อนร่วมงาน (กิตติ เหลาสุภาพ และคณะ, 2562) เป็นสาเหตุของการเสียชีวิต (Karaye, I. M. et al., 2023) ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต และการฆ่าตัวตาย (Jokinen, T. et al., 2021)

อย่างไรก็ตาม มีงานบางกรณีบ่งชี้ว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในครอบครัวหรือกับผู้ปกครองจะมีอันตรายน้อยกว่าการดื่มกับกลุ่มอื่น ๆ เช่น Wilson M. N. et al พบว่า วัยรุ่นที่ดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับบิดา มารดา มีอันตรายที่เกิดจากแอลกอฮอล์น้อยกว่าวัยรุ่นที่ดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับเพื่อนวัยเดียวกัน (Wilson, M. N. et al., 2018) และงานวิจัยของ Mynttinen, M. A. et al. ศึกษาความรับผิดชอบของผู้ปกครองและวัยรุ่นในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีเหตุผล (Moral Responsibilities) ในประเทศฟินแลนด์ พบว่า ผู้ปกครองมีอำนาจที่จะช่วยให้วัยรุ่นตัดสินใจเกี่ยวกับแอลกอฮอล์อย่างมีเหตุผล โดยผู้ปกครองจำเป็นต้องมีส่วนร่วมและแสดงความสนใจในชีวิตประจำวันของบุตรหลาน เพื่อให้แน่ใจว่าวัยรุ่นจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายเมื่อดื่มแอลกอฮอล์ (Mynttinen M. A. et al., 2023) ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยของ วันชัย เรืองวิชญกานต์ พบว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับญาติหรือผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่ม (วันชัย เรืองวิชญกานต์, 2561)

การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์อภิมานความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย เนื่องงานวิจัยในอดีตมีข้อค้นพบที่แตกต่างกันระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครอบครัวกับพฤติกรรมการดื่มในระดับบุคคล การอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวใช้ทฤษฎีอิทธิพลสามทาง (Theory of Triadic Influence: TTI) ของ Flay, B. R. & Petraitis, J. ที่เน้นอธิบายพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสุขภาพ โดยทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า การแสดงพฤติกรรมสุขภาพถูกควบคุมโดยตรงจากการตัดสินใจหรือความตั้งใจ ซึ่งความตั้งใจแสดงพฤติกรรมได้รับอิทธิพลจากเจตคติที่มีต่อการแสดงพฤติกรรม (Health-Related Attitude) ความเชื่อในบรรทัดฐานทางสังคมที่มีต่อการแสดงพฤติกรรม (Social Norms) และการรับรู้สมรรถนะแห่งตน (Self-Efficacy) ในการควบคุมการแสดงพฤติกรรม (Flay, B. R. & Petraitis, J., 1994)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์อภิมานความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อในบรรทัดฐานทางสังคมที่มีต่อการแสดงพฤติกรรม ซึ่งนับเป็นปัจจัยหลักจากบริบททางสังคมและเป็นสิ่งแวดล้อมของบุคคลที่มีขนาดเล็ก โดยมุ่งไปที่พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวที่นิยมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เนื่องจากเป็นแหล่งอิทธิพลที่จะส่งผลให้บุคคลรับรู้แรงกดดันจากครอบครัวให้กระทำตามบรรทัดฐานนั้น และเป็นกลุ่มบุคคลที่มีโอกาสอยู่ด้วยมากที่สุด (Social Bonding) ความผูกพันนี้ส่งอิทธิพลต่อการถูกจูงใจให้ยินยอมกระทำตาม (Motivation In Comply) ในที่นี้คือ พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลการวิจัยที่ค้นพบสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนานโยบายหรือมาตรการในการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครอบครัวและในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์อภิมานหาค่าดัชนีมาตรฐานการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าดัชนีมาตรฐานการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) ด้วยวิธีการวิเคราะห์อภิมาน โดยเลือกใช้วิธีการของ Rosenthal และ Hedges เป็นหลัก (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) เนื่องจากทั้งสองวิธีการใช้สำหรับการวิเคราะห์หาค่าดัชนีมาตรฐานของงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์มากกว่าการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีสูตรในการปรับค่าขนาดอิทธิพล (d) ให้เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) และแปลงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเป็นค่าฟิชเชอร์ซี (Fisher's Z-value) และมีการวิเคราะห์ความแตกต่างของงานวิจัยด้วยค่าสถิติ Q ที่มีการแจกแจงแบบไคสแควร์ ก่อนที่จะทำการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อให้ได้ค่าดัชนีมาตรฐาน

2. ประชากรวิจัย ในการกำหนดประชากรสำหรับการวิเคราะห์อภิมานมีกระบวนการสืบค้นและผลการคัดเลือกงานวิจัยตามรูปแบบแผนภูมิแสดงขั้นตอนของ PRISMA 2020 (Page, M. J. et al., 2021) ดังนี้ 1) การกำหนดงานวิจัยที่จะสังเคราะห์ (Identification) เป็นงานวิจัยในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ 4 แหล่ง ได้แก่ 1.1) ฐานข้อมูลโครงการพัฒนาระบบเครือข่ายห้องสมุดอุดมศึกษาในประเทศไทย (Thailis Digital Collection: TDC) 1.2) ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online: ThaiJO) 1.3) ฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) และ 1.4) ฐานข้อมูล Google Scholar สืบค้นด้วยคำว่า "เครื่องดื่มแอลกอฮอล์" ปรากฏจำนวน 718 เรื่อง 2) การคัดกรองงานวิจัย (Screening) มีเงื่อนไขสำคัญ คือ ต้องเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และศึกษาในบริบทสังคมไทย พบจำนวน 454 เรื่อง ในขั้นตอนนี้ตัดงานวิจัยที่ซ้ำกันในฐานข้อมูลและตัดงานวิจัยที่ไม่ได้ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2565 รวม 264 เรื่อง และ 3) งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ (Included) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2565 โดยต้องมีค่าสถิติที่จำเป็นเพียงพอสำหรับการแปลงให้เป็นค่าดัชนีมาตรฐาน และผ่านการประเมินคุณภาพงานวิจัย คงเหลือ งานวิจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์อภิมาน จำนวน 24 เรื่อง ในขั้นตอนนี้ได้ตัดงานวิจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดื่มของสมาชิกในครอบครัว ตัดงานวิจัยที่ไม่มีค่าสถิติที่จำเป็นเพียงพอสำหรับการแปลงให้เป็นค่าดัชนีมาตรฐาน และตัดงานวิจัย ที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพงานวิจัย รวมจำนวน 430 เรื่อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ใช้เครื่องมือ 2 ชิ้น ได้แก่ 1) แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และ 2) แบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัย ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) สูงกว่า 0.5 แสดงว่า เครื่องมือมีความตรงและความครบถ้วนของเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนักวิจัยได้ปรับปรุงเนื้อหาในข้อคำถามแต่ละข้อตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงทดลองใช้แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และแบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัยกับงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 1 เรื่อง โดยนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัย รวม 3 คน พบว่า แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยมีค่าความสอดคล้อง (Agreement Rate: AR) เท่ากับ .80 และแบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัยมีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 แปลผลได้ว่ามีความสอดคล้องกันดีมาก (Cooper, H. et al., 2019) จากนั้นจึงนำไปใช้งานจริงโดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินงานวิจัยและสรุปคุณลักษณะงานวิจัยทุกเรื่องด้วยตนเอง

4. การรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการบันทึกข้อมูลลงในแบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัยที่สร้างขึ้น ลงรหัส และเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยด้วยค่าความถี่และร้อยละ และสถิติอื่น ๆ ดังนี้ 1) การหาค่าดัชนีมาตรฐานของของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนกรณีค่าสถิติทดสอบ

t, F, χ^2 หรือค่าขนาดอิทธิพล (d) จะต้องแปลงเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยใช้โปรแกรม Practical Meta-Analysis Effect Size Calculator (Wilson, D. B., n.d.); (Wilson, D. B., 2017); (Wilson, D. B., 2023) 2) การวิเคราะห์อภิมานหาค่าดัชนีมาตรฐานเมื่อข้อมูลอยู่ในรูปค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน จะทำการแปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซี (Fisher's Z Transformation) ก่อนที่จะทำการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อให้ได้ค่าดัชนีมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรม Jamovi (The Jamovi Project, 2024) โปรแกรมเสริม MAJOR-Meta-Analysis for JAMOVI (Hamilton, W. K., 2020) และโปรแกรม R (R Core Team, 2021) มีขั้นตอน ดังนี้ 2.1) การรวมผลเข้าด้วยกัน (Pooled Effect Size) ด้วยโมเดลแบบคงที่ (Fixed Effect Model) หรือโมเดลแบบสุ่ม (Random Effect Model) ขึ้นอยู่กับความต่างแบบกันของงานวิจัย โดยนำเสนอในรูปแบบกราฟ Forest Plot 2.2) การประเมินความต่างแบบของผลจากรายงานวิจัย ใช้ค่าสถิติ I^2 และ Q โดยกำหนดว่าค่า P-Value ที่น้อยกว่า .10 จะเป็นการบ่งชี้ว่าระดับความแปรปรวนหรือความต่างแบบกันของงานวิจัยมีมากจนมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 2.3) การตรวจสอบอคติจากการตีพิมพ์ ใช้ค่าสถิติ Egger's Test และกราฟ Funnel Plot 3) การทดสอบความแตกต่างของค่าดัชนีมาตรฐานของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย ใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวแปรปรับ (Moderator Analysis) โดยใช้โปรแกรม Jamovi (The Jamovi Project, 2024) และ 4) การตีความหมายค่าดัชนีมาตรฐานสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Matthay, E. C. et al., 2021) ดังนี้ ค่าน้อยกว่า .10 หมายถึง ต่ำมาก (Very Small) ค่าระหว่าง .10 ถึง .23 หมายถึง ต่ำ (Small) ค่าระหว่าง .24 ถึง .36 หมายถึง ปานกลาง (Medium) ค่าระหว่าง .37 ถึง .50 หมายถึง สูง (Large) ค่าระหว่าง .51 ถึง .70 หมายถึง สูงมาก (Very large) และค่ามากกว่า .70 หมายถึง สูงที่สุด (Huge)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ผลสำรวจคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย งานวิจัยส่วนใหญ่พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 จำนวน 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 66.7 สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ผลิตผลงานวิจัยหลัก จำนวน 18 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 75.0 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักเรียน และนักศึกษา จำนวน 17 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 70.8 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากอาศัยอยู่ต่างจังหวัด จำนวน 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 83.3 ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามี 300 คนขึ้นไป จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 50.0 ส่วนค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยนั้น ส่วนใหญ่วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์อย่างเดียว จำนวน 22 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 91.6

ผลการวิเคราะห์อภิมานหาค่าดัชนีมาตรฐานของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำนวน 24 เรื่อง พบว่า มีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย ($Q = 382.52$, $p < .001$, $I^2 = 90.8\%$) และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ (กราฟ Funnel Plot มีความสมมาตร, Egger's Test = .288, $p = .773$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซีอยู่ในช่วง -.16 ถึง .70 โดยส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก (88%) เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ .22 (95% CI: .15, .30) ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .038 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($Z = 5.91$, $p < .001$) แสดงว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ รายละเอียดดังภาพที่ 1 และภาพที่ 2

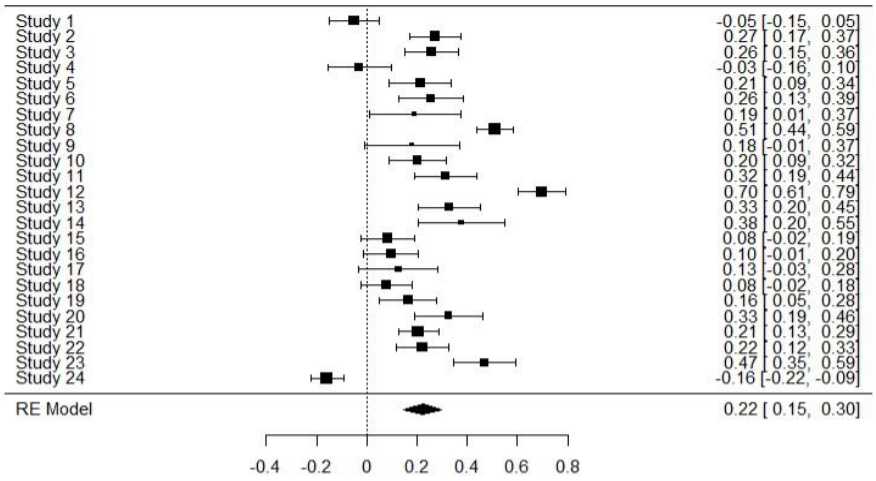

ภาพที่ 1 กราฟ Forest Plot การวิเคราะห์อภิมานงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

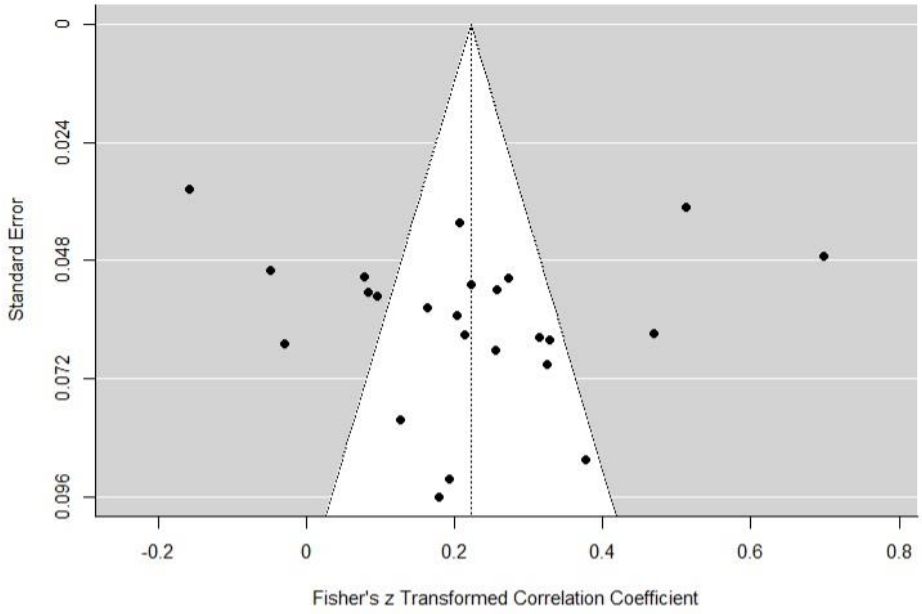

ภาพที่ 2 กราฟ Funnel Plot การวิเคราะห์อภิมานงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าดัชนีมาตรฐานของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวแปรปรับ ตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่ส่งผลให้ค่าดัชนีมาตรฐานระหว่างกลุ่มย่อยกับประชากรทั้งหมดของงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปีที่พิมพ์เผยแพร่ ($r = .16$, $p = .037$) แสดงผลการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีมาตรฐานของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย

คุณลักษณะงานวิจัย		Estimate	SE	95% CI	Z	p
ปีที่พิมพ์เผยแพร่	Intercept	-.04	.131	-.30, .22	-.31	.757
	Moderator	.16*	.075	.01, .31	2.08	.037
หน่วยงานที่ผลิตผลงานวิจัย	Intercept	.08	.113	-.14, .30	.72	.471
	Moderator	.11	.086	-.10, .28	1.31	.189
อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง	Intercept	.18	.116	-.05, .41	1.57	.116
	Moderator	.03	.085	-.14, .20	.37	.714
แหล่งที่มาของกลุ่มตัวอย่าง	Intercept	.29	.191	-.09, .67	1.52	.129
	Moderator	-.04	.097	-.23, .16	-.36	.718
ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	Intercept	.27*	.131	.02, .53	2.09	.036
	Moderator	-.02	.053	-.13, .08	-.41	.682
สถิติทดสอบสมมุติฐาน	Intercept	.33**	.101	.13, .52	3.22	.001
	Moderator	-.09	.083	-.25, .07	-1.10	.273

*** p < .001, ** p < .01, * p < .05

จากนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามตัวแปรปรับเป็น 2 กลุ่ม คือ งานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560 จำนวน 8 เรื่อง พบว่า มีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย (Q = 68.63, p < .001, I^2 = 79.03%) และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ (กราฟ Funnel Plot มีความสมมาตร, Egger's Test = 1.809, p = .070) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซี อยู่ในช่วง -.16 ถึง .26 โดยส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก (88%) เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ .11 (95% CI: .02, .20) ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .044 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .012 (Z = 2.50, p < .05) แสดงว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยระดับต่ำ รายละเอียดดังภาพที่ 3 และภาพที่ 4

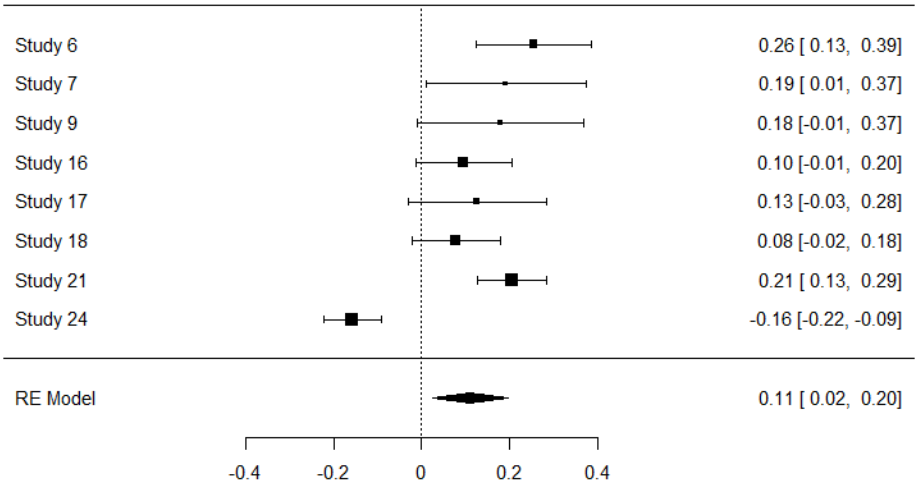

ภาพที่ 3 กราฟ Forest Plot การวิเคราะห์อภิมานงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่าง พ.ศ. 2556 – 2560

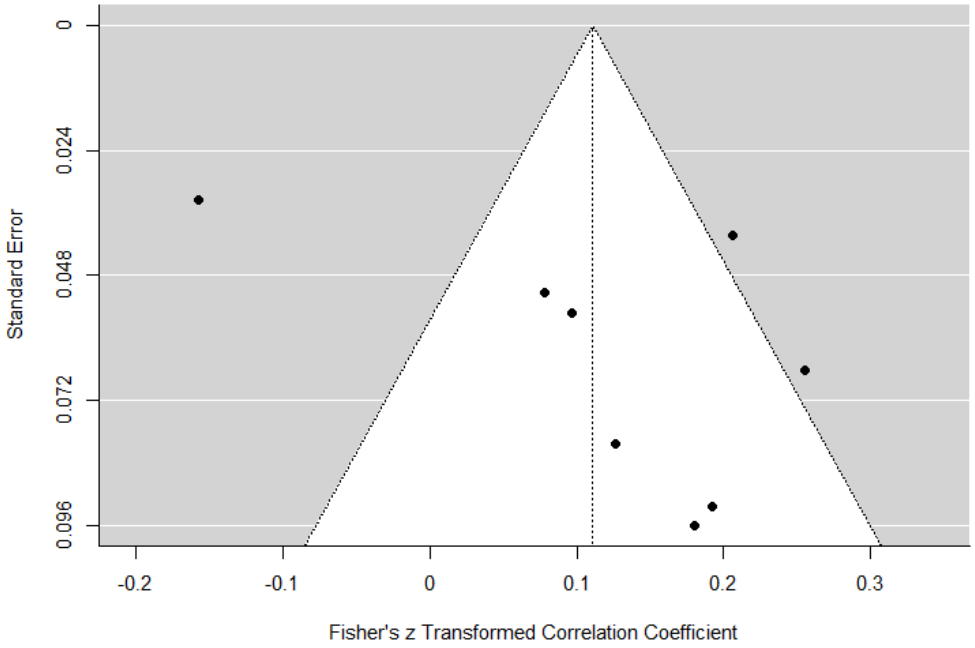

ภาพที่ 4 กราฟ Funnel Plot การวิเคราะห์อภิมานงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560

ผลการวิเคราะห์กลุ่มที่สอง คือ งานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 จำนวน 16 เรื่อง พบว่า มีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัย ($Q = 214.08$, $p < .001$, $I^2 = 91.26\%$) และไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ (กราฟ Funnel Plot มีความสมมาตร, Egger's test = -.447, $p = .655$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซี อยู่ในช่วง -.05 ถึง .70 โดยส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก (88%) เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ .27 (95% CI: .18, .37) ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .048 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($Z = 5.72$, $p < .0001$) แสดงว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยระดับปานกลาง รายละเอียดดังภาพที่ 5 และภาพที่ 6

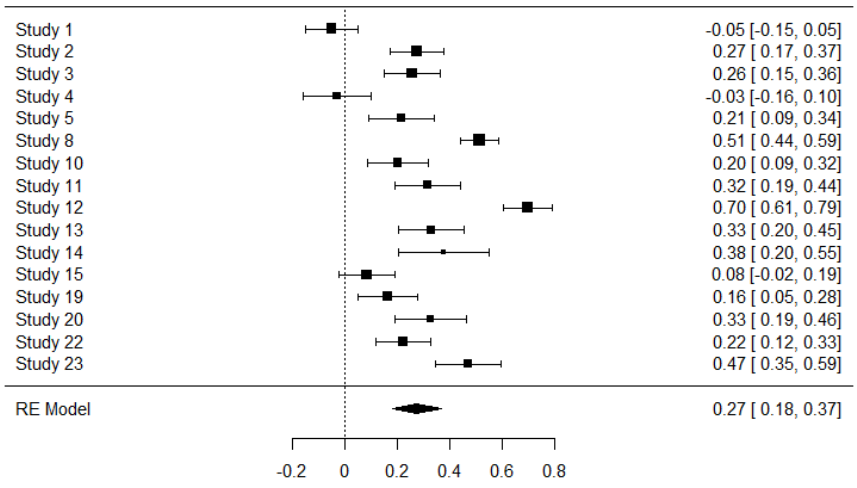

ภาพที่ 5 กราฟ Forest Plot การวิเคราะห์อภิมานงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่าง พ.ศ. 2561 – 2565

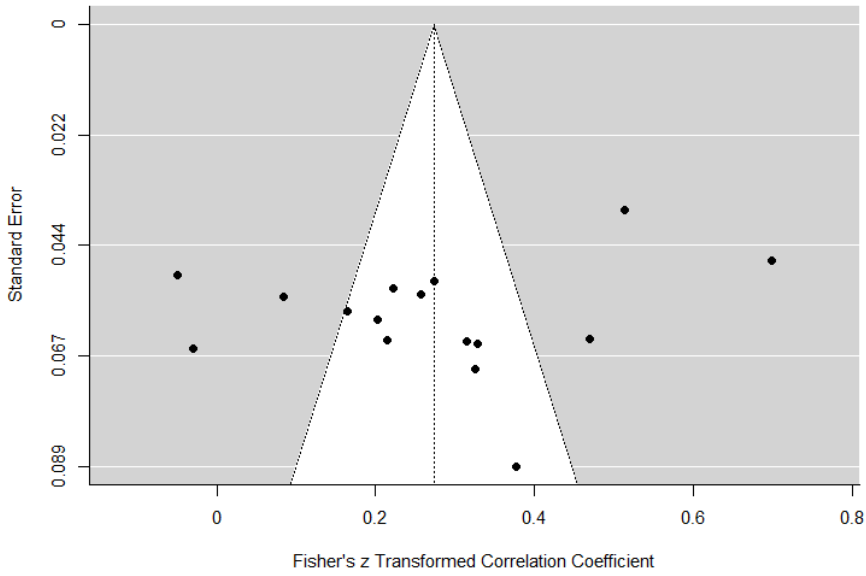

ภาพที่ 6 กราฟ Funnel Plot การวิเคราะห์อภิมานงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลสำรวจคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย งานวิจัยส่วนใหญ่พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 จำนวน 16 เรื่อง สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ผลิตผลงานวิจัยหลัก จำนวน 18 เรื่อง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักเรียน และนักศึกษา จำนวน 17 เรื่อง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากอาศัยอยู่ต่างจังหวัด จำนวน 20 เรื่อง ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่ มี 300 คนขึ้นไป จำนวน 12 เรื่อง ส่วนค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยนั้น ส่วนใหญ่วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์อย่างเดียว จำนวน 22 เรื่อง ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ Ali, T. & Worku, T. ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในประเทศเอธิโอเปีย ระหว่าง ค.ศ. 2000 - 2019 ได้งานวิจัยจำนวน 26 เรื่อง มีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 17,880 คน มีกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุด จำนวน 101 คน สูงสุด จำนวน 1,721 คน (Ali, T. & Worku, T., 2020) และแตกต่างจากการศึกษาของ Jokinen, T. et al. ที่ได้ทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (A Systematic Review) เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครอบครัวและผลลัพธ์ทางพฤติกรรมของวัยรุ่นในประเทศที่มีรายได้น้อยและรายได้ปานกลาง โดยศึกษาระหว่าง ค.ศ. 1990 - 2020 ได้งานวิจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ จำนวน 43 เรื่อง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70,609 คน จาก 18 ประเทศ โดยงานวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุด จำนวน 9 คน มากที่สุด จำนวน 12,470 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นที่อาศัยในเขตเมืองเป็นส่วนใหญ่ ใช้การศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Study) จำนวน 37 เรื่อง แบบกลุ่มควบคุม (Case Control) 3 เรื่อง แบบติดตามระยะยาว (Cohort) จำนวน 2 เรื่อง และแบบผสมผสานวิธีการ (Mixed-Methods Study) จำนวน 1 เรื่อง (Jokinen, T. et al., 2021)

ผลการวิเคราะห์อภิมานหาค่าดัชนีมาตรฐานการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จำนวน 24 เรื่อง มีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัยและไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซี อยู่ในช่วง -.16 ถึง .70 โดยส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ .22 (95% CI: .15, .30)

ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .038 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ การมีความสัมพันธ์เชิงบวก หมายถึง หากมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของบุคคลก็ยิ่งเพิ่มขึ้น ผลการศึกษาได้สะท้อนข้อเท็จจริงที่ว่า สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูและอบรมบ่มนิสัยให้กับสมาชิกรุ่นใหม่ สอนค่านิยมและบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจิตใจและพฤติกรรมของสมาชิก ดังนั้น การที่บุคคลได้พบเห็นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงเกิดการเรียนรู้ว่าเป็นค่านิยมหรือบรรทัดฐานที่เหมาะสมและถูกต้อง ส่งผลให้บุคคลนั้นบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามสมาชิกในครอบครัว ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีอิทธิพลสามทางของ Flay, B. R. & Petraitis, J. ที่อธิบายถึงบรรทัดฐานทางสังคมมีผลต่อการแสดงพฤติกรรม ซึ่งหมายถึง บรรทัดฐานที่สมาชิกในครอบครัวยึดถือนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว เมื่อบุตรหลานเติบโตมาโดยซึมซับแนวปฏิบัติในครอบครัวที่มักดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็นำไปสู่พฤติกรรมการลอกเลียนแบบ เพราะมีความเชื่อมั่นว่าพฤติกรรมนั้นเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (Flay, B. R. & Petraitis, J., 1994) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ali, T. & Worku, T. ที่พบว่า การดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยผลักดันการบริโภคแอลกอฮอล์ของเยาวชนในวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าเยาวชนที่มีสมาชิกในครอบครัวดื่มแอลกอฮอล์มีแนวโน้มที่จะดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าผู้ที่ไม่ได้ดื่มแอลกอฮอล์ถึง 3.20 เท่า (Ali, T. & Worku, T., 2020) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhao, X. et al. ที่พบว่า การดื่มแอลกอฮอล์ของมารดาและบิดามีความสัมพันธ์กับความตั้งใจดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในประเทศออสเตรเลียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะเดียวกัน พบว่า การที่ผู้ปกครองตั้งกฎเกณฑ์อย่างเข้มงวดต่อการใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับความตั้งใจดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของผู้ปกครองมีความสำคัญยิ่งต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัว (Zhao, X. et al., 2020)

ส่วนผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยนั้นงานวิจัยที่เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560 มีความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับต่ำ ขณะที่งานวิจัยระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 พบความสัมพันธ์ระดับปานกลาง สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลงานวิจัยแอลกอฮอล์ไทย เกี่ยวกับการบริโภคแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อหัวประชากรในประเทศไทยที่รวบรวมโดยศูนย์วิจัยปัญหาสุรา พบว่า คนไทยมีอัตราการบริโภคค่อนข้างคงที่ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560 และกลับลดลงอย่างเด่นชัดใน พ.ศ. 2561 แต่หลังจากนั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมีอัตราการบริโภคสูงสุดใน พ.ศ. 2563 ในปริมาตร 7.7 กรัมของแอลกอฮอล์ (ระบบฐานข้อมูลงานวิจัยแอลกอฮอล์ไทย, 2567) ซึ่งเป็นช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ถึงแม้ว่าการบริโภคดังกล่าวไม่ได้ให้รายละเอียดบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเป็นผู้ร่วมดื่มก็ตาม รายละเอียดดังภาพที่ 7

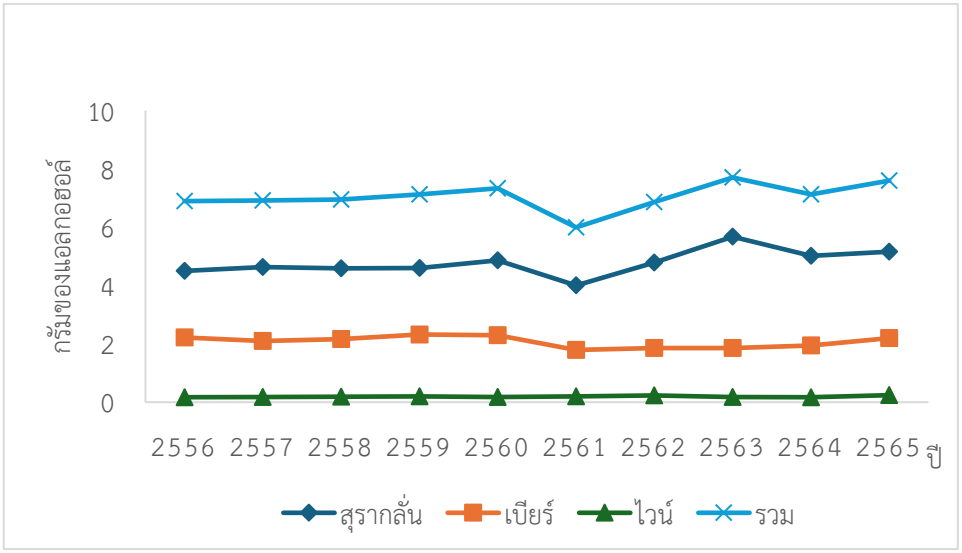

ภาพที่ 7 การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชากรไทย ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2565

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการสำรวจคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ส่วนใหญ่พิมพ์เผยแพร่ พ.ศ. 2561 - 2565 สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ผลิตผลงานวิจัยหลัก ผลการวิเคราะห์อภิมานหาค่าดัชนีมาตรฐานของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีความแตกต่างของผลจากรายงานวิจัยและไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันที่แปลงเป็นค่าของฟิชเชอร์ซี ส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวก เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลแบบสุ่มได้ค่าดัชนีมาตรฐานเท่ากับ .22 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .038 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ ส่วนผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย พบว่า งานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560 มีความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับต่ำ ขณะที่งานวิจัยระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 พบความสัมพันธ์ระดับปานกลาง แปลความหมายได้ว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งแนวโน้มที่เกิดขึ้นนี้เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาในสังคมไทย เพราะประเทศไทยมีแผนปฏิบัติการด้านควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2565 - 2570) ที่กำหนดเป้าหมายสำคัญ คือ ควบคุมและลดปริมาณการบริโภคของประชาชน รวมถึงป้องกันนักดื่มหน้าใหม่และควบคุมจำนวนผู้บริโภค ดังนั้น หากต้องการควบคุมหรือลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยสามารถทำได้ด้วยการกำหนดกลยุทธ์ด้วยการสร้างความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สมาชิกอาวุโสในครอบครัว ควรวางตัวเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีในการลด ละ เลิก พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้สมาชิกรุ่นหลังเห็น สร้างความตระหนักและตักเตือนซึ่งกันและกัน ชี้ให้เห็นถึงโทษหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2) สมาชิกอาวุโสในครอบครัวให้การอบรม ฝึกทักษะให้สมาชิกในครอบครัวเรียนรู้กลไกในการป้องกันตนเองให้พ้นจากพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นการป้องกันตนเองในขั้นพื้นฐาน เช่น ฝึกทักษะการไตร่ตรองถึงโทษและ

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การปฏิเสธ การควบคุมตนเอง รู้จักกับทบาทหน้าที่ของตน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ กิจกรรมเพื่อสังคมต่าง ๆ เป็นต้น การดำเนินการข้างต้นมีส่วนช่วยให้สมาชิกในครอบครัวสามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ 3) สมาชิกในครอบครัวช่วยกันแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ในกรณีที่สมาชิกมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือมีพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำ โดยใช้ความรักความผูกพันในครอบครัวการมีส่วนร่วมและเป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือให้บุตรหลานปฏิบัติตนผ่านพ้นปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อเลิกพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 4) สมาชิกในชุมชนช่วยสร้างความตระหนักรู้ด้านโทษและผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชีวิตประจำวันและในระยะยาว โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้ในชุมชน รวมถึงจัดงานสันทนาการที่ส่งเสริมความสนุกสนานและการเชื่อมโยงในชุมชนโดยไม่ต้องพึ่งพาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การแข่งขันกีฬา และงานเทศกาลต่าง ๆ และ 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสมาชิกในครอบครัวด้วยการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขายและการบริโภคแอลกอฮอล์ เช่น การควบคุมอายุผู้ซื้อ การจำกัดเวลาในการขายและการควบคุมการบริโภคในสถานที่สาธารณะ เป็นต้น รวมถึงการมีมาตรการเสริมแรงทางบวกเพื่อให้ครอบครัวหันมาลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การมอบรางวัลครอบครัวต้นแบบของการไม่ยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รางวัลบุคคลต้นแบบในการลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น กระทรวงสาธารณสุขต้องดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาสุขภาพอันเนื่องจากบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และกระทรวงมหาดไทยที่ดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชน สามารถให้ความรู้และสื่อสารสู่ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปสู่การลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยตามแผนปฏิบัติการด้านควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติ ระยะที่ 2

เอกสารอ้างอิง

กิตติ เหลาสุภาพ และคณะ. (2562). ผลกระทบของการดื่มแอลกอฮอล์ต่อตนเองครอบครัวและสังคมของผู้นำชุมชนในเขตอีสานใต้. วารสารการแพทย์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2(1), 44-53.

จารุวรรณ ไตรทิพย์สมบัติ. (2565). พฤติกรรมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มแอลกอฮอล์ของบุตรหลานวัยรุ่นที่พักอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันกับผู้ดื่ม: กรณีศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. วารสารควบคุมโรค, 48(3), 563-576.

ณกร ลูกสยาม และคณะ. (2562). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนวัยรุ่น ในเขตเทศบาล จังหวัดสุรินทร์. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 37(4), 22-31.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). การวิเคราะห์อภิมาน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพชรรัตน์ กิจสนาโยธิน. (2564). การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลกระทบจากการดื่มแอลกอฮอล์ และคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดสุโขทัย. ใน วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ. 14(3), 275-287.

ระบบฐานข้อมูลงานวิจัยแอลกอฮอล์ไทย. (2567). ปริมาณแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อหัวประชากรรายปี: สถิติระดับประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก https://alcoholstudy.in.th/index.php?ct=report_drinker&proc=main&year1=2564&year2=5&chart_id=2

วันชัย เรืองวิชญกานต์. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนอายุระหว่าง 15 - 59 ปี ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหัวงัว ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน, 3(2), 12-22.

สุวิมล สงกลาง และสุณีรัตน์ ยั่งยืน. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคมกับการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและวิทยาลัยการสาธารณสุขภาคใต้, 7(1), 32-44.

Ali, T. & Worku, T. (2020). Current alcohol consumption and associated factors among school adolescents and youths in Ethiopia: A systematic review and meta-analysis. SAGE Open Medicine, 8, 2050312120974154. https://doi.org/10.1177/2050312120974154.

Boland, V. C. et al. (2020). The association between parental supply of alcohol and supply from other sources to young people: A prospective cohort. Addiction, 115(11), 2140-2147.

Clare, P. J. et al. (2019). Parental supply of alcohol as a predictor of adolescent alcohol consumption patterns: A prospective cohort. Drug and Alcohol Dependence, 204, 107529. https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2019.06.031.

Cooper, H. et al. (2019). The handbook of research synthesis and meta-analysis (3rd ed.). New York: Russell Sage Foundation.

Flay, B. R. & Petraitis, J. (1994). The theory of triadic influence: A new theory of health behavior with implications for preventive interventions. Advances in Medical Sociology, 4, 19-44. https://www.researchgate.net/publication/224942196.

Hamilton, W. K. (2020). MAJOR-Meta-Analysis for JAMOVI. GitHub. Retrieved May 20, 2024, from https://github.com/kylehamilton/MAJOR

Jokinen, T. et al. (2021). A systematic review of household and family alcohol use and adolescent behavioural outcomes in low-and middle-income countries. Child Psychiatry & Human Development, 52(4), 554-570.

Karaye, I. M. et al. (2023). Trends in alcohol-related deaths by sex in the US, 1999 - 2020. JAMA Network Open, 6(7), e2326346. https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2023.26346.

Ksinan, A. J. et al. (2023). Association between parental supply of alcohol and later adolescent alcohol use in a highly permissive context. Journal of Studies on Alcohol and Drugs, 84(1), 27-36.

Matthay, E. C. et al. (2021). Powering population health research: Considerations for plausible and actionable effect sizes. SSM-Population Health, 14, 1-9.https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2021.100789.

Mynttinen M. A. et al. (2023). How adolescents and parents see their moral responsibilities with regard to adolescents using alcohol-A deductive secondary analysis. Journal of School Health, 93(1), 62-72.

Page, M. J. et al. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting ystematic reviews. BMJ, 372(71), 1-9.

R Core Team. (2021). R: A language and environment for statistical computing (Version 4.0) [Computer software]. Retrieved May 20, 2024, from https://cran.r-project.org

The Jamovi Project. (2024). Jamovi (Version 2.5) [Computer Software]. Retrieved May 20 , 2024, from https://www.jamovi.org

Wilson, D. B. (2017). Formulas used by the “practical meta-analysis effect size calculator”George Mason University. Retrieved May 18 , 2024, from https://www.campbellcollaboration.org/escalc/equations.php

_____. (2023). Practical meta-analysis effect size calculator (Version 2023.11.27). Retrieved May 18, 2024, from https://www.campbellcollaboration.org/escalc/

_____. (n.d.). Practical meta-analysis effect size calculator [Computer software]. Campbell Collaboration. Retrieved May 17, 2024, from https://campbellcollaboration.org/research-resources/effect-size-calculator.html

Wilson, M. N. et al. (2018). When parents supply alcohol to their children: Exploring associations with drinking frequency, alcohol-related harms, and the role of parental monitoring. Drug and Alcohol Dependence, 183, 141-149. https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2017.10.037.

Zhao, X. et al. (2020). Intention to drink and alcohol use before 18 years among Australian adolescents: An extended theory of planned behavior. Addictive Behaviors, 111, 106545. https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2020.106545.